
Rijksmonumentale kerken en het Restauratiefonds

I. Onderzoeksopzet

Datum:

23 november 2009

Opdrachtgever:

Nationaal Restauratiefonds

Doelgroep:

Eigenaren van rijksmonumentale kerkgebouwen (3.880 panden)

Omvang:

1751 adressen aangeschreven

Opdracht:

In welke mate hebben ontvangers van Brim-subsidie behoefte aan financiering en informatie?

Uitvoering:

Kwantitatief, schriftelijk

Response:

636 geretourneerd en verwerkt (response 36%)

Betrouwbaarheid:

Bij een totale populatie van 3.880 panden, een netto steekproef van 636 en uitgaande van een betrouwbaarheid van 95%, geldt een maximale onnauwkeurigheidsmarge van 3,6%.

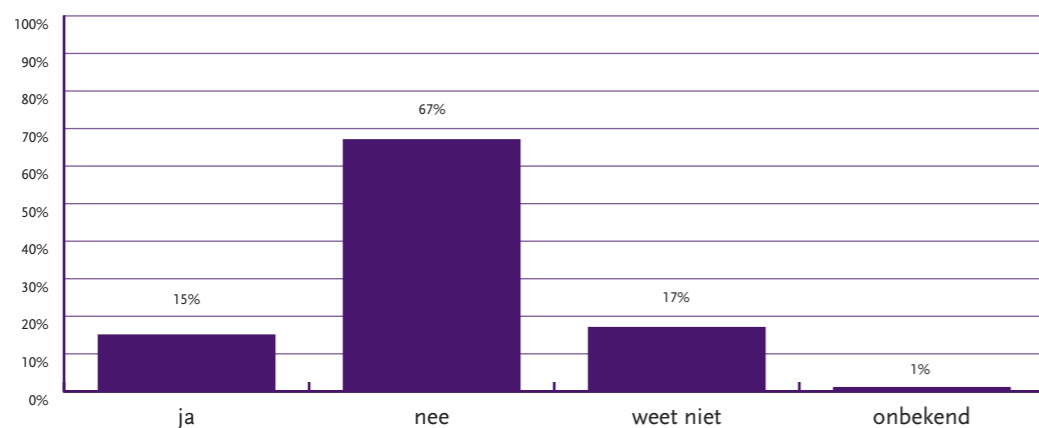
2. Resultaten

Huidige & toekomstige functie kerkgebouw

- 58% van de kerkgebouwen worden volledig benut voor de eredienst terwijl 38% nevengebruik combineert met de eredienst.
- Van de 58% van de kerkgebouwen die nu volledig worden benut voor de eredienst overweegt 15% het gebruik voor nevenfuncties. 17% van de kerkgenootschappen twijfelt hier nog over.
- Hiermee wordt het beeld gevormd dat in de toekomst ongeveer 50% van het totaal aantal kerkgebouwen zowel voor de eredienst als voor nevenfuncties gebruikt zal worden.
- Van alle ondervraagden overweegt 3% in de nabije toekomst over te gaan tot herbesteding van het kerkgebouw (uitsluitend gebruik voor functies anders dan de kerkelijke functie). 88% maakt deze overweging niet.

Figuur 1. Overweegt u in de toekomst de kerk te gebruiken voor nevenfuncties?*

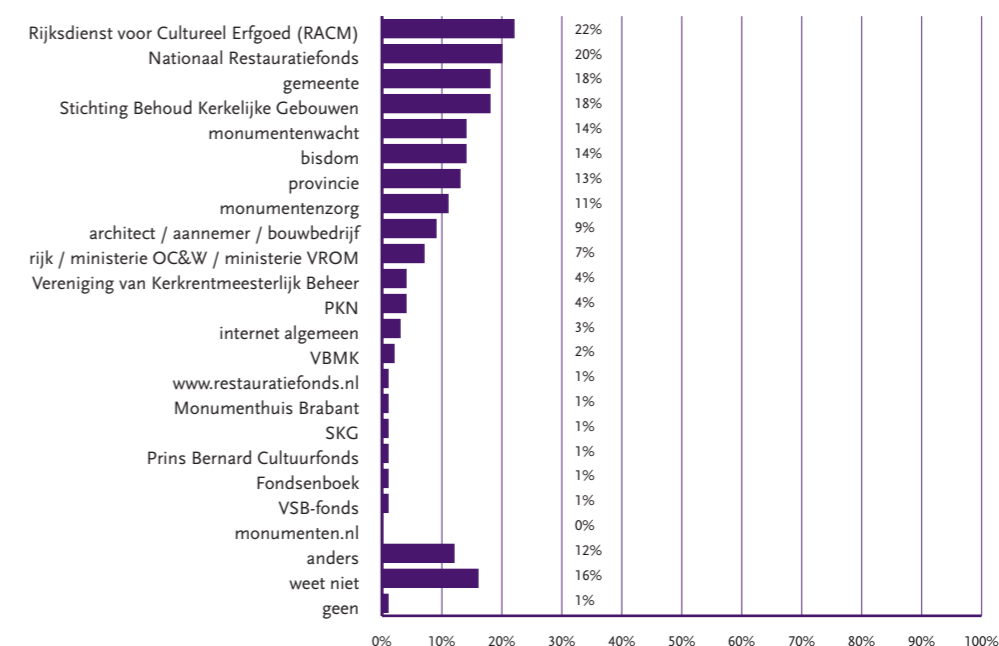
(* alleen gesteld aan kerken die nu volledig voor de eredienst gebruikt worden)

Bekendheid met Nationaal Restauratiefonds

- Bijna de gehele doelgroep kent het Restauratiefonds (95%)
- Het Restauratiefonds betaalt aan minimaal 79% van de kerken een subsidie uit, heeft er een financieringsrelatie of een combinatie van beiden
- De Kerken-Nevenfunctielening is slechts bij 20% van de kerken bekend. Dit percentage ligt hoger bij kerken die nu reeds het gebruik combineren met nevenfuncties (27%).
- De behoefte van de kerken naar informatie over financieringen en subsidies voor restauratie en onderhoud van monumentale kerken is groot (82%).
- Communicatiemiddelen die worden ingezet om aan deze informatiebehoefte te voldoen moeten uit een mix van on- en offline middelen bestaan.
- De vier organisaties die het meest (spontaan) genoemd worden als het om het bieden van informatie over het in stand houden of restaureren van een monumentale gaat zijn: de rijksdienst (RCE), Nationaal Restauratiefonds, de gemeente en SKG (allen rond de 20%). Ook de monumentenwacht, het bisdom, en de provincie worden regelmatig genoemd.

Figuur 2. Bij welke organisaties/websites zoekt u naar informatie over het instandhouden of restaureren van uw monumentale kerkgebouw?

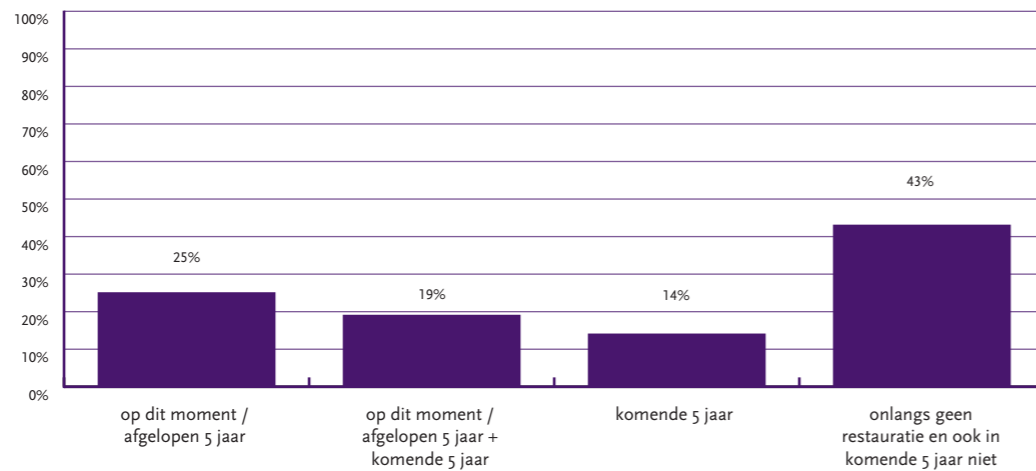
Behoeft van de markt: kerkeigenaren

- De behoefte top 3 van kerkeigenaren uit het productportfolio van het Restauratiefonds geeft een verschuiving van restauratie (48%) naar onderhoudsfinanciering (34%) aan. Ook de informatie en adviesbehoefte komt duidelijk naar voren (34%).

Restauratie in cijfers

- Een kwart (25%) heeft aangegeven op dit moment te restaureren of dit in de afgelopen 5 jaar te hebben gedaan.
- Een vijfde (19%) restaureert nu of heeft dat in de afgelopen 5 jaargedaan en is daarnaast van plan om de komende 5 jaar te gaan restaureren
- 14% heeft de afgelopen 5 jaar niet gerestaureerd, maar verwacht in de komende 5 jaar een restauratie te starten.
- Toekomstige restauraties zijn voor het overgrote gedeelte (77- 86%) deelrestauraties waarbij dak, muren, gevel, buitenwerk en torens het meeste genoemd worden.
- Het aandeel totaalrestauraties is iets groter bij kerken die in de afgelopen 5 jaar zijn gerestaureerd.

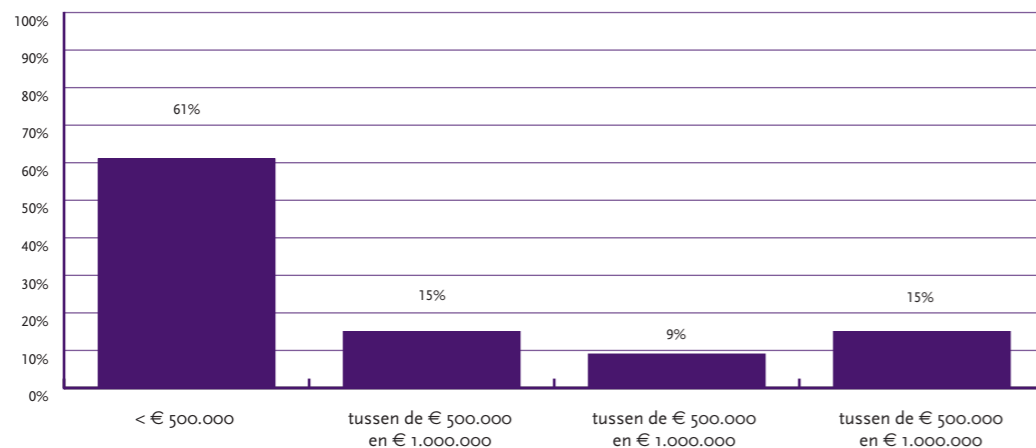
Figuur 3. Moment van de (verwachte) restauratie

Financiering

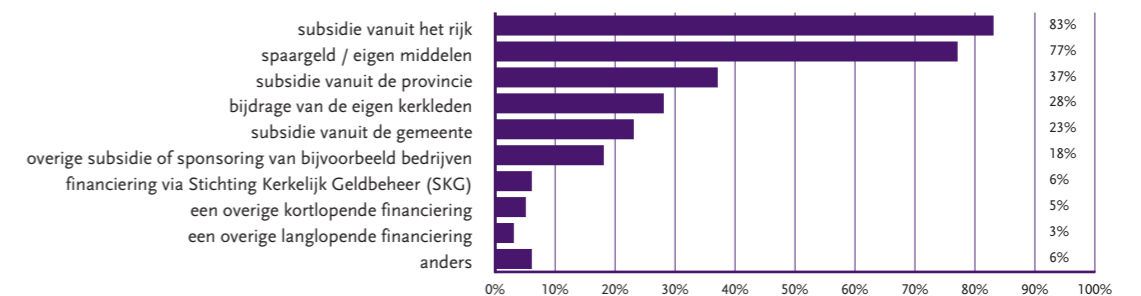
- Het merendeel (60%) van de totaalkosten voor een restauratie ligt onder de € 500.000,-
- Voor 15% van de toekomstige restauraties worden de kosten geschat op een bedrag van € 500.000,- tot maximaal € 1.000.000,-
- Voor 15% van de toekomstige restauraties worden de kosten geschat op een bedrag hoger dan € 1.000.000,-
- 15 % van de kerkeigenaren die verwacht binnen nu en 5 jaar te gaan restaureren kan geen schatting noemen van de totaalkosten die de restauratie met zich mee zal brengen.

Figuur 4. Inschatting van de totaalkosten van de restauratie of restauratiebehoefte

- De belangrijkste twee bronnen waaruit de restauratie wordt gefinancierd zijn subsidie vanuit het rijk (83%) en eigen middelen (77%). Daarnaast worden ook subsidie vanuit de provincie (37%), bijdragen van kerkleden (28%), subsidie vanuit de gemeente (23%) en bijdragen vanuit het bedrijfsleven (18%) vaker genoemd. Slechts 8% geeft aan een lang- of kortlopende lening af te sluiten om de restauratie mogelijk te maken.

Figuur 5. Financieringsbronnen van de restauratie

Instandhouding /Brim-subsidie

- Bijna een derde (30%) van de kerkeigenaren heeft op dit moment een Brim-subsidie aangevraagd. Daarnaast zegt bijna de helft (48%) van de eigenaren dit van plan te zijn. 2% zegt niet van plan te zijn subsidie aan te vragen, de rest weet niet precies of ze de aanvraag al gedaan hebben en of ze het van plan zijn.
- Van diegenen die van plan zijn om een Brim-subsidie aan te vragen, geeft ongeveer de helft aan dat er op dit moment nog een meerjarige Brim-subsidie loopt, de andere helft geeft aan dat de kerk op dit moment nog niet heeft kunnen instromen in het Brim.
- Exact tweederde van de kerken geeft aan dat er een meerjarig onderhoudsplan is opgesteld voor de monumentale kerk.
- Het deel van de instandhoudingskosten dat niet door de Brim-subsidie is gedekt, wordt in de meeste gevallen betaald met een combinatie van eigen middelen (88%) en bijdragen van kerkleden (46%). Dit beeld wijkt niet af van de eerder genoemde financieringsbronnen. De overige genoemde middelen zijn subsidies vanuit het rijk, de provincie, gemeente en bedrijven.

3. Conclusies

Er is in de uitkomsten van het onderzoek geen significant verschil in situatie, behoefte of wijze van financiering gevonden tussen kerken van verschillende kerkgenootschappen. Het beeld van een grote betrokkenheid van de kerkeigenaren bij de instandhouding van het religieus erfgoed wordt onderbouwd door de forse response op de gestelde vragen en de belangstelling voor een terugkoppeling van de resultaten (80% vraagt hierom).

Deze betrokkenheid zien wij ook terug in het feit dat twee derde van de eigenaren een meerjaren onderhoudsplan heeft opgesteld.

Ondanks de actualiteit van en publiciteit rond het onderwerp herbesteden is er slechts een kleine groep van 3 % die in de nabije toekomst overweegt tot herbesteding van het kerkgebouw over te gaan. Hieruit concluderen wij dat de kerkeigenaren herbesteding zelf niet of nauwelijks als een probleem ervaren.

Op basis van de onderzoeksgegevens concluderen wij dat in de toekomst ongeveer 50% van het totaal aantal kerkgebouwen zowel voor de eredienst als voor nevenfuncties gebruikt zal worden. Een sterkere focus op de meerwaarde van nevenfuncties bij het behoud van het kerkgebouw en een grotere naamsbekendheid van de Kerken-Nevenfunctie- lening kunnen hier mogelijk verder aan bijdragen.

De informatiebehoefte van kerkeigenaren is zeer groot. Ruim 80% van de kerkeigenaren geeft aan informatie te willen ontvangen over financieringen en subsidies voor onderhoud en restauratie van monumentale kerken. Ook de behoefte aan advies op dit gebied is aanzienlijk.

Ruim een kwart van de kerken geeft aan de kerk nu of in de afgelopen 5 jaar gerestaureerd te hebben. In de komende 5 jaar staat er ongeveer een derde voor een restauratieopgave. Van alle restauraties bestaat ongeveer drie kwart uit deelrestauraties. Dit beeld wordt versterkt door de informatie dat het merendeel van de totaalkosten per restauratie uit komt op een bedrag dat onder de € 500.000,- ligt.

80% van de kerkeigenaren heeft een Brim-subsidie aangevraagd of heeft aangegeven dit van plan te zijn. Een gedeelte van de eigenaren die van plan is om de komende 5 jaar te gaan restaureren weet niet wat de hiermee gemoeide kosten zullen zijn.

Kerkeigenaren bekostigen hun restauraties en onderhoud voornamelijk uit subsidies en vullen deze inkomstenbron aan met eigen middelen. Ze zijn actief en succesvol op het gebied van fondsenwerving. Wellicht resulteert dit in het feit dat slechts een klein gedeelte een beroep doet op kredietfaciliteiten om de benodigde restauratie mogelijk te maken. Maar andersom geldt ook dat het gebrek aan een succesvolle exploitatie of continuïteit in inkomsten ervoor zorgt dat financieren niet altijd kan, waardoor een kerkeigenaar is aangewezen op het zelfstandig genereren van fondsen.